

قانون اصلاحات ارضی

ماده اول - قانون اصلاحات ارضی که بتصویب مجلسین سنا شورای ملی رسیده و منضم به این دستخط است به موقع اجرا گذاشته شود.

ماده دوم - هیئت دولت مامور اجرای این قانون هستند.

بتاریخ چهارم خرداد ماه ۱۳۳۹

فصل اول - تعاریف

ماده اول : اصطلاحاتی که در این قانون بکار برده شده از نظر اجرای این قانون بشرح زیر تعریف می شود:

۱- کشاورزی - عبارتست از تولید محصول بوسیله عملیات زراعی و همچنین دامداری و تولید محصولات حیوانی

۲- کشاورز- کسی است که خود مالک زمین بوده و شخصاً بکشاورزی اشتغال دارد و منبع اصلی درآمد او از راه کشاورزی تامین می شود.

۳- کمک کشاورز - کسی است که مالک زمین و عوامل دیگر کشاورزی نیست و در مقابل انجام کار معین کشاورزی مزد (نقدی یا جنسی) دریافت می کند .

۴- زارع - کسی است که مالک زمین نیست و در زمین متعلق به دیگری کشاورزی میکند و مقداری از محصول را بصورت نقدی یا جنسی بمالک میدهد .

۵- رئیس خانوار- کسی است که متکفل معاش خانوار است .

۶- خانوار - عبارت است از زن و شوهر و فرزندانیکه تحت تکفل یا ولایت رئیس خانوار هستند و از نظر مقررات این قانون در حکم یک شخص محسوب میشوند.

۷- مالک کسی است که دارای زمین باشد بدون آنکه شخصاً بکشاورزی اشتغال داشته باشد.

۸- اشخاص مندرج در این قانون اعم است از اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی

۹- منظور از زمین (ارض) در این قانون زمینی است که بتوان آن را برای یک یا چند نوع از امور کشاورزی مورد استفاده قرار داد .

الف: زمین بایر - زمینی است که در آن عملیات زراعی انجام نگرفته باشد.

ب- اراضی موات - زمینهای بایری است که ملک اشخاص نمیباشد.

پ- مرتع - زمینی است اعم از کوه و دامنه یا زمین مسطح که بطور طبیعی حداقل هر هکتار آن بتواند یکصد کیلو وزن دام زنده را در یک فصل چرا تعلیف نماید و با توجه بعرف محل هیات اصلاحات ارضی استان مرتع بودن آنرا تایید نماید .

ت- زمین آبی - زمین است که زراعت آن از آب دائمی رود یا استخر یا قنات یا چشمه یا چاه و امثال آن آبیاری میشود.

ث- زمین دیم - زمینی است که زراعت آن از آب باران یا سیلاب مشروب میشود.

ج - بیشه یا قلمستان - زمینی است که در آن درختان غیر مثمر بوسیله اشخاص غرس شده و تعداد درخت در هر هکتار آن از هزار اصله تجاوز نماید.

چ - باغ میوه - زمینی است که در آن درختان میوه یا مو بوسیله اشخاص غرس و یا پیوند شده باشد و تعداد درخت میوه یا مو در هر هکتار آن از یکصد اصله کمتر نباشد و در مورد درختان خرما و زیتون تعداد در هر هکتار از پنجاه اصله کمتر نباشد.

فصل دوم - حدود مالکیت

ماده دوم - حداکثر مالکیت زمین هر شخص در تمام کشور اعم از قطعات متصل یا مجزی مجموعاً چهار صد هکتار (آیش و زیر کشت) از اراضی آبی و یا هشتصد هکتار (آیش و زیر کشت از اراضی دیم و بایر و یا مقداری زمین آبی و دیم و یا بایر که

مجموع آنها از حداکثر زمین دیم و بایر مجاز تجاوز نکند (هر هکتار آبی معادل دو هکتار دیم و بایر محسوب خواهد شد) می‌باشد و مالک می‌تواند به میل خود زمین مورد تشخیص خود را به مقدار معین فوق از اراضی متعلق بخود انتخاب نماید.

تبصره ۱- در مورد اراضی که تا تاریخ تقدیم این لایحه به مجلس وقف خاص شده است برای هر یک از موقوف علیهم تا میزان مقرر در ماده کماکان بصورت وقف خاص باقی خواهد ماند و وجوه حاصل از فروش مازاد موقوفات مزبور با نظارت اداره اوقاف اختصاص بخريد مال دیگری داده میشود تا طبق ماده ۹۰ قانون مدنی مورد عمل قرار گیرد در مورد زمینهایی که پس از تاریخ تقدیم این لایحه وقف خاص میشود مجموع سهام موقوف علیهم نباید از میزان مجاز مقرر در این ماده برای یک شخص تجاوز نماید و مقدار زمینی که باین ترتیب وقف خاص میشود از مجموع زمین‌های که بموجب همین ماده در ملکیت مالک باقی میماند کسر خواهد شد.

تبصره ۲- در مورد اراضی که تا تاریخ تقدیم این لایحه بمجلس وقف خاص و عام شده است سهم وقف خاص مشمول قسمت اول تبصره یک خواهد بود و در مورد اراضی که پس از تاریخ تقدیم این لایحه وقف خاص و عام میشود مجموع سهام وقف خاص مشمول قسمت دوم تبصره یک خواهد بود.

تبصره ۳- در مورد موقوفات خاص وظایفی که طبق این قانون بعهد مالک گذارده شده است با متولیان و یا قائم مقام قانونی آنان میباشد.

ماده سوم - مستثنیات از ماده ۲ بقرار زیر است :

۱- اگر مالک یا (مالکین) اراضی سهم خود را از زمین‌های یک ده یا یک مزرعه انتخاب کند که از آب یک یا چند رشته قنات ملکی او یا چاه ملکی او مشروب شود کلیه زمینهای آن ده یا مزرعه که بطریق فوق مشروب میشود به ملکیت باقی میماند و چنانچه تعهد نماید آب قنات یا قنات خود را افزایش دهد و یا قنات یا چاه جدیدی احداث نماید و یا قنات مخروبه را دایر کند که در نتیجه اراضی دیم و بایر زائد بر حد نصاب او در آن ده یا مزرعه نیز آبی شود کمیسیون اصلاحات ارضی استان میتواند

مقدار ارضی مورد تقاضا را در اختیار او قرار دهد. ولی اگر در ظرف چهار سال از تاریخ واگذاری آب برای کشت آنها تهیه ننماید آن قسمت از اراضی که آب برای آنها تهیه نشده بلاعوض بملکیت دولت در میاید چنانچه مالک یا مالکین اراضی سهم خود را از زمینهای یک ده انتخاب کنند و آن اراضی توسط سد یا شق انهاریکه از طرف مالک یا مالکین احداث شده باشد مشروب شود فقط در صورتیکه مخارج دایر نگهداشتن آنها در حدود مخارج حفظ و نگهداری قنوات باشد با تشخیص کمیسیون اصلاحات ارضی استان (مذکور در ماده نهم) مشمول این بند خواهد بود.

۲- باغات میوه و قلمستان که عرصه و اعیانی آنها متعلق بمالک باشد کلاً بملکیت مالک باقی خواهد ماند ولی در مورد باغات میوه و قلمستانهایی که عرصه آنها متعلق بمالک و تمام یا قسمتی از اعیانی آنها متعلق بزراع باشد حداکثر مالکیت با توجه بمیزان درآمد از طرف هیئت عالی اصلاحات ارضی (مذکور در ماده هشتم) برای هزینه منطقه تعیین خواهد شد ولی در قست اخیر به هر حال برای هر شخص جمعاً از قطعات متصل یا مجزی بیش از دویست هکتار نخواهد بود.

۳- مالک میتواند ظرف مدت دو سال پس از تصویب این قانون قسمتی از اراضی (بارعایت حد نصاب ماده ۲) و همچنین باغات و قلمستانهای خود را بیک یا چند نفر از وراث قانونی خود منتقل نماید مشروط بر اینکه مجموع اراضی و باغات و قلمستانها ئیکه به این ترتیب به ملکیت وراث در می آید از یک برابر و نیم آنچه که طبق ماده ۲ و بند ۲ این ماده بخود مالک تعلق میگیرد تجاوز ننماید اراضی و یا باغات و یا قلمستانهایی که ظرف یکسال قبل از تقدیم این لایحه بمجلس مالک بملکیت وراث قانونی خود در آورده باشد از میزان فوق کسر خواهد شد و انتقالاتی که بموجب این بند داده می شود از لحاظ مالیات مشمول قانون اصلاح قانون مالیات بر ارث و انتقالات بلاعوض نخواهد بود.

تبصره - منظور از باغات و قلمستانهای مندرج در این بند قسمت اخیر بند ۲ (باغات و قلمستانهایی که تمام یا قسمتی از اعیانی آن متعلق بزراع است) میباشد که مبدا مهلت دو

سال تاریخ اعلام نظر هیئت عالی اصلاحات ارضی برای تشخیص نصاب مالکیت اشخاص در هر منطقه درمورد این گونه باغات و قلمستانها میباشد .

۴- ابنیه و تاسیسات واقع در اراضی مشمول این قانون که مربوط بکارهای زراعی نیستند از قبیل خانه های شخصی مالک - مدارس - درمانگاهها - قهوه خانه ها - دکان - کاروانسرا - آسیاب - کارخانه و نظایر آن و مراتع نیر مستثنی است.

۵- مدارس و موسسات علمی میتوانند بهراندازه زمین که برای مطالعات و عملیات آنها ضروری باشد در مالکیت خود داشته باشند تشخیص اینگونه موسسات و تعیین مقدار زمین مورد لزوم با هیئت عالی اصلاحات ارضی خواهد بود.

۶- اراضی که در مدت دو سال قبل از تقدیم این لایحه به مجلس حداقل یک دوره زراعی از طریق زراعت مکانیزه بدون شرکت زارع و بوسیله کمک کشاورز مورد بهره برداری واقع شده باشد مادامیکه به این ترتیب مورد بهره برداری است از مقررات ماده ۲ مستثنی است چنانچه بهره برداری این قبیل اراضی از صورت زراعت مکانیزه و بوسیله کمک کشاورز خارج شود مشمول مقررات ماده ۲ خواهد بود .

۷- هیئت عالی اصلاحات ارضی میتواند بمالک یا مالکینی که بخواهند از تاریخ تصویب این قانون به بعد اراضی بایر واقع در ملک خود را از طریق کشاورزی مکانیزه و به وسیله کمک کشاورز (بدون شرکت زارع) مورد بهره برداری قرار دهد اجازه دهد که بشرح فوق عمل نمایند و مادامیکه این اراضی به ترتیب فوق موره بهره برداری باشد مشمول ماده ۲ نخواهد بود.

۸- هیئت عالی اصلاحات ارضی میتواند اراضی بایر را که بموجب مقررات این قانون بدولت منتقل میشود طبق آئین نامه مخصوصیکه که به تصویب هیئت دولت خواهد رسید با اخذ مبلغ مناسب دراختیار متقاضیان ذیصلاحیت برای عمران بگذارند و متقاضی باید تعهد کند ظرف حداکثر پنجسال مبادرت بعمران این اراضی نموده و دراین مدت لااقل هر سال دریک پنجم از اراضی مزبور عملیات کشاورزی انجام دهد و چنانچه به تعهد خود عمل نکند نسبت بمقداری که تعهد در آن عمل نشده است قرارداد واگذاری

لغو خواهد شد و اگر زراعت آنها بصورت مالک - زارع درآید مشمول مقررات ماده ۲ خواهد بود در واگذاری اراضی مالکین مربوطه حق تقدم خواهند داشت .

۹- اراضی املاک آستانه قدس رضوی و مسجد گوهرشاد و آستانه حضرت معصومه و آستانه حضرت عبد العظیم و شاه چراغ و شاه نعمت الله ولی و مدرسه عالی سپهسالار و شیر و خورشید سرخ و سلطان علی شاه گنابادی و مسجد سلطانی تهران و همچنین املاکی که بمنظور امور خیریه و یا عام المنفعه یا آموزش و پرورش به موسسات خیریه واگذار شده یا میشود (مشروط بر اینکه عام المنفعه بودن مقاصد آنها بتصویب هیئت دولت برسد) و همچنین املاک موقوفه عام که بمصرف امور خیریه و عام المنفعه میرسد (مشروط بر اینکه عام المنفعه بودن آنها با رعایت نظر واقف بموجب تصویب هیئت دولت قبول شده یا بشود) و همچنین املاک پهلوی که طبق برنامه مربوطه تا کنون عمل شده و میشود .

۱۰- چنانچه مالک اراضی دیم و بایر یا آیش داخل حد نصاب سهم خود را بهزینه خود فاریاب نماید تمام آن اراضی بملکیت اوباقی خواهد ماند.

ماده چهارم - از تاریخ تصویب این قانون هر شخصی که از اراضی خود زائد بر آنچه که طبق مواد ۲ و ۳ این قانون بخود او تعلق میگیرد و با حق انتقال بوراث قانونی خود را دارد بهر عنوان از عناوین قانونی بدیگری انتقال دهد مکلف است عوارض عمرانی معادل ۵۰ درصد بهای اراضی مورد انتقال را بدولت بپردازد.

سردفتران اسناد رسمی مکلفند در موقع تنظیم سند عوارض عمرانی مندرج دراین ماده را وصول و خلاصه معامله را به اداره کشاورزی استان مربوطه ارسال دارند .

چنانچه نقل و انتقالات مشمول این ماده در فاصله بین تاریخ تقدیم این لایحه به مجلس و تصویب نهایی آن انجام گرفته باشد انتقال دهنده باید عوارض عمرانی مندرج دراین ماده را به دولت بپردازد.

تبصره ۱- چنانچه طبق تشخیص هیئت عالی اصلاحات ارضی انتقال دهنده بهای اراضی مورد انتقال را در سند انتقال کمتر از بهای واقعی آن ذکر نماید و یا برای عدم پرداخت

عوارض عمرانی مقرر در این ماده بهر عنوان در دفاتر اسناد رسمی از اظهار به اینکه مجموع انتقالات واقعی او بیش از حد مجاز می باشد خودداری نماید مکلف است دو برابر عوارض واقعی پرداخت نشده خود را به دولت بپردازد.

آئین نامه مربوط به اجرای این ماده را وزارت کشاورزی تهیه و پس از تصویب هیئت دولت بموقع اجرا خواهد گذارد.

تبصره ۲- ششصد هکتار آبی (دو مقابل آن دیم) که مالک می تواند به وارث قانونی خود یا دیگری انتقال دهد مشمول عوارض مزبور نخواهد بود.

ماده پنجم - چنانچه مالک قبل از شروع عمل تقسیم در هر منطقه از طرف دولت اراضی مازاد بر حد نصاب خود را بنرخ عادلّه باتوافق زارعین طبق اسناد رسمی باطلاع نماینده وزارت کشاورزی بزارعینی که در همان اراضی به کشاورزی اشتغال دارند و ده نشین باشند انتقال دهد مشمول عوارض عمرانی مقرر در ماده ۴ نخواهد بود.

ماده ششم - از تاریخ اجرای این قانون چنانچه در نتیجه هر گونه عقد و معامله مجموع اراضی متعلق بهر شخص از حداکثر آنچه که طبق مواد ۲ و ۳ این قانون مجاز گردیده تجاوز کند مازاد برایگان در اختیار دولت برای تقسیم قرار می گیرد.

فصل سوم - اراضی قابل تقسیم و مقررات مربوط به آن

ماده هفتم - زمین هایی که بنا بمقررات این قانون تقسیم میشود عبارتست از :

الف - زمین هایی که در اجرای مواد ۲ و ۳ این قانون مازاد بر حد نصاب باقی میماند اعم از اینکه از طرف مالک یا مالکین نسبت به آن تقاضای ثبت شده یا نشده باشد.

ب - زمینهای موات .

پ - کلیه اراضی موات و بایری که در نتیجه اقدامات عمرانی دولت قابل کشت می شوند.

تبصره - نسبت به اراضی خالصه طبق قانون تقسیم و فروش خالصجات رفتار خواهد شد.

ماده هشتم - به منظور تعیین روش کلی و تهیه آئیننامه های لازم و نظارت در اجرای وظایفی که در این قانون پیش بینی شده هیئتی بنام هیئت عالی اصلاحات اراضی بریاست نخست وزیر و عضویت وزراء دادگستری - کشاورزی - کشور - دارائی و سه نفر نمایندگان منتخب شورای کشاورزی مرکز که میزان مالکیت زمین های هر یک از آنها در موقع تشکیل هیئت از حداکثر نصاب مقرر در ماده دو تجاوز نکند تشکیل می گردد.

تبصره ۱- اجرای مصوبات و تصمیمات هیئت عالی اصلاحات اراضی و اداره امور مربوط به این لایحه بعهده یک نفر مدیر عامل که با سمت معاونت وزارت کشاورزی به پیشنهاد هیئت عالی و بفرمان ملوکانه منصوب میگردد خواهد بود .

تبصره ۲- کلیه اعتباراتی که برای اجرای این قانون اختصاص داده میشود در اختیار هیئت مزبور است که بنا به تشخیص خود و طبق آئین نامه ای که بتصویب هیئت دولت میرسد توسط مدیر عامل بمصرف برساند .

ماده نهم - در هر استان یا فرمانداری کل کمیسیون اصلاحات اراضی بریاست استاندار یا فرماندار کل یا قائم مقام او و عضویت رئیس کل کشاورزی یا نماینده خاصی که از طرف وزیر کشاورزی تعیین می شود و رئیس دادگستری استان یا فرمانداری کل یا یک نفر قاضی بمعرفی وزیر دادگستری و رئیس اداره ثبت اسناد و املاک استان یا فرمانداری کل یا قائم مقام او و سه نفر بمعرفی شورای کشاورزی مرکز استان یا فرمانداری کل که مقدار مالکیت زمین های هر یک از آنها در موقع تشکیل کمیسیون از حداکثر نصاب مقرر در ماده ۲ تجاوز ننماید تشکیل خواهد شد .

سازمان و وظایف و حدود اختیارات و مسئولیت کمیسیون مزبور طبق آئین نامه ای است که به تصویب هیئت عالی اصلاحات اراضی خواهد رسید .

اجرای عمل تقسیم در هر منطقه و همچنین حدود هر منطقه بنا به پیشنهاد وزارت کشاورزی و به تصویب هیئت عالی اصلاحات اراضی تعیین می شود و در داخل هر منطقه دهات شش دانگی که مالک آنها مقیم ده نباشد در تقسیم مقدم خواهد بود .

ماده دهم - در هر منطقه که بموجب ماده نهم عمل تقسیم شروع می‌گردد مراتب بدواً بوسیله روزنامه کثیرالانتشار محل و سایر وسائل معمول و مناسب محلی آگهی و بعلاوه دوبار در روزنامه رسمی کشور و یکی از جراید کثیرالانتشار پایتخت اعلام خواهد شد در ظرف سه ماه از تاریخ نشر آخرین آگهی در روزنامه رسمی اشخاصی که میزان اراضی آنها از حد نصاب مقرر در ماده ۲ تجاوز نماید موظفند در اظهارنامه چاپی که از طرف وزارت کشاورزی در دسترس آنها گذارده میشود وضعیت املاک خود را از حد نصاب و مستثنیات ماده ۳ با قید مساحت تقریبی تنظیم و بانضمام رونوشت مصدق اسناد مالکیت و یا مستند تصرف خود بمقاماتیکه از طرف وزارت کشاورزی تعیین گردیده با اخذ رسید تسلیم نمایند و چنانچه از تسلیم اظهارنامه تا موعد مقرر خودداری و یا عالماً و عامداً برخلاف حقیقت مطالبی قید کنند پرداخت جریمه از ده هزار ریال تا یکصد هزار ریال محکوم خواهند شد و در این قبیل موارد کمیسیون اصلاحات اراضی استان مبادرت بتنظیم صورت وضعیت مزبور خواهد کرد.

تبصره ۱- در املاک مشاع این وظیفه بعهدہ هر یک از مالکین نسبت به سهم خود میباشد و در مورد صغار و محجورین وظیفه تسلیم اظهارنامه بعهدہ سرپرست قانونی آنها است .

تبصره ۲- نسبت به املاک متنازع فیها تا تاریخ تقدیم این لایحه بمجلس هر یک از اصحاب دعوی مکلفند نسبت بسهم ادعایی خود جداگانه به تنظیم و تسلیم اظهارنامه مذکور در این ماده اقدام نمایند تسلیم اظهارنامه فوق و اقداماتی که در اینمورد بعمل میاید دلیل بر مالکیت نخواهد بود و در این مورد چنانچه تا تاریخ شروع عمل تقسیم در منطقه مربوط رفع تنازع بعمل نیاید تا میزان مجموع زمینهای موضوع دعوی مشروط به اینکه برای هر یک از اصحاب دعوی از حداکثر نصاب مقرر در ماده ۲ تجاوز ننماید منظور نموده و بقیه طبق مقررات این قانون عمل خواهد شد و نسبت با اراضی متنازع فیها پس از تقدیم این لایحه بمجلس هر یک از اصحاب دعوی مکلف به تسلیم اظهارنامه بشرح فوق خواهد بود .

در این صورت بمیزان سهم هر یک از متصرفین مشروط با اینکه از حداکثر نصاب مقرر در ماده ۲ تجاوز ننماید منظور گردیده و نسبت بقیه نیز طبق مقررات این قانون عمل خواهد شد .

ماده یازدهم - در اراضی مشاع چنانچه در ظرف ۶ ماه پس از شروع عمل تقسیم در منطقه مربوطه عمل افراز انجام نشود کمیسیون اصلاحات اراضی موافق نظر اکثریت ملکی مالکین و در صورتیکه ظرف مدت دو ماه بهر نحو اکثریت مزبور حاصل نشود کمیسیون با انتخاب خود تا میزان مجموع زمینهای استحقاقی تمام مالکین طبق این قانون از جمع اراضی مشاع مجزی و بقیه را تقسیم خواهد کرد.

ماده دوازدهم - اراضی مشمول مقررات تقسیم این قانون که در تاریخ تقدیم این لایحه به مجلس در اجاره رسمی است مشروط بر اینکه حداکثر ۵ سال بخاتمه همان اجاره بیشتر نمانده باشد کماکان تا آخر مدت در اجاره باقی خواهد ماند در صورتیکه مدت اجاره از ۵ سال تجاوز نماید نسبت به بقیه مدت اجاره ملغی و عمل تقسیم انجام خواهد شد .

فصل چهارم - ارزیابی و پرداخت بها

ماده سیزدهم - در هر منطقه که دستور تقسیم اراضی صادر شود کمیسیون ارزیابی از طرف کمیسیون اصلاحات ارضی استان تعیین میگردد که بهای اراضی را بنرخ عادلانه تعیین نماید.

ماده چهاردهم - بهای ارزیابی شده اراضی طبق ماده ۱۳ به اقساط ده ساله از طرف دولت پرداخت خواهد شد دولت موظف است اعتبار لازم را برای اجرای این قانون تامین نماید.

ماده پانزدهم - الف - نسبت به اراضی که قبل از تاریخ تقدیم این لایحه بمجلس مورد معاملات رهنی و یا با حق استرداد بموجب اسناد رسمی واقع گردیده پس از انقضای مدت معامله و تعیین مالک قطعی آن طبق مقررات این قانون عمل خواهد شد . تبصره - در صورتیکه ششماه پس از انقضای مدت معاملات فوق مالک قطعی اراضی مشخص نگردد کمیسیون اصلاحات ارضی استان مکلف است بقائم مقامی از طرف داین تقاضای صدور اجرائیه واقدامات قانونی نماید واقدام کمیسیون اصلاحات ارضی استان در صدور اجرائیه و تعقیب عملیات اجرائی مشروط بر این است که تمام یا قسمتی از اراضی مورد معامله مشمول این قانون باشد.

ب- هر گاه تمام یا قسمتی از زمین مورد تقسیم بعد از تقدیم این لایحه بمجلس در رهن یا معاملات باحق استرداد قرارگیرد مالک موظف است در ظرف ۶ ماه از تاریخ شروع عملیات تقسیم دراین منطقه عین اراضی مرهونه مزبور را از رهن خارج سازد و در غیر اینصورت دولت بدهی مالک را حداکثر تا میزان بهای اراضی که بموجب ماده ۱۳ ارزیابی شده طبق ماده ۱۴ بداین تعهد پرداخت مینماید . دراین صورت اراضی مزبور بلافاصله آزادشده محسوب و طبق این قانون عمل میشود.

طلبکار میتواند برای دریافت بقیه طلب خود از طریق قانونی اقدام نماید در صورتیکه معاملات مذکور در بند الف پس از تقدیم این لایحه بمجلس تمدید یا تجدید شود مشمول مقررات بند ب خواهد بود .

ماده شانزدهم - کمیسیون اصلاحات ارضی استان پس از تعیین اراضی مورد تقسیم هر منطقه طبق این قانون تصمیم خود و بهای اراضی ارزیابی شده را به مالکین ذینفع به نشانی‌هایی که در اظهارنامه ذکر شده است اطلاع می‌دهد و نسخه ای از تصمیم خود را بوسیله روزنامه های محلی و الصاق در نقاطی که لازم باشد نشر میدهد. مالکین مزبور چنانچه اعتراضی نسبت به اراضی مورد تقسیم یا بهای اراضی ارزیابی شده داشته باشند می‌توانند حداکثر ظرف دو ماه از تاریخ آگهی اعتراض خود را به کمیسیون اصلاحات ارضی استان تسلیم نمایند کمیسیون استان پس از رسیدگی نظر خود را حداکثر ظرف ۶

ماه اعلام و این نظریه در دادگاه شهرستان محل قابل اعتراض است دادگاه شهرستان خارج از نوبت به این اعتراضات رسیدگی و رای آن در این مورد قطعی و غیر قابل پژوهش و فرجام خواهد بود .

تبصره - چنانچه پس از اعلام تصمیمات کمیسیون مالک بجهتی از جهات قانونی ممنوع المداخله شود و یا فوت کند در این صورت هرگاه ظرف ۶ ماه از تاریخ فوت یا پیدا شدن جهتی که موجب منع مداخله شده است وراثت متوفی یا نماینده قانونی مالک معلوم نشود دادستان شهرستان بنماینده متوفی یا مالک اقدام لازم را بعمل خواهد آورد.

ماده هفدهم - پس از قطعیت تصمیم مراجع مربوطه کمیسیون اصلاحات ارضی استان مالک را برای انتقال سند بنام دولت (وزارت کشاورزی) و دریافت بها (طبق مقررات این قانون) کتباً و بوسیله آگهی در محل دعوت می نماید. چنانچه ظرف مدت دو ماه از تاریخ آگهی مالک یا نماینده قانونی او حاضر به انتقال و تنظیم سند نباشد مکلف است سالیانه عوارض عمرانی به ترتیب زیر به دولت بپردازد. الف- برای هر هکتار از زمینهای آبی (خواه زراعت بشود یا نشود) و یا باغ و یا قلمستان ۱۵۰۰ ریال.

ب- برای هر هکتار از زمینهای دیم (خواه زراعت بشود یا نشود) ۷۵۰ ریال.

پ- برای هر هکتار اراضی بایر ۵۰۰ ریال.

تبصره - درموارد انتقال اراضی بدولت هرگاه عملیات ثبتی خاتمه یافته ولی سند مالکیت صادر نشده باشد اداره ثبت پس از انجام معامله سند مالکیت به نام دولت (وزارت کشاورزی) صادر خواهد نمود.

فصل پنجم - مقررات مربوط به تقسیم و تحویل اراضی

ماده هجدهم- دولت موظف است اراضی انتقالی را به کسانی که مشمول دریافت زمین هستند ببهای خریداری شده واگذار و بهای آنرا ظرف در مدت ده سال باقسط متساوی سالیانه دریافت نماید

ماده نوزدهم- زمینهایی که بنا به مقررات این قانون تقسیم میشود به رئیس خانوار انتقال داده میشود و در واگذاری اراضی از لحاظ تقدم ترتیب زیر رعایت میشود :

الف - زارعین هر ده که در همان زمین به زراعت مشغولند و مقیم ده باشند.

ب - وارث زارعینی که حداکثر یکسال قبل از شروع تقسیم در آن منطقه فوت کرده باشند.

پ - کشاورزانی که کمتر از حداقل معین شده برای هر منطقه طبق ماده ۲۱ زمین دارند.

ت - کسانی که دانشکده ها و دبیرستانهای کشاورزی و دامپزشکی و دانشسرای کشاورزی یا دورههای حرفه ای کشاورزی را که از طرف دولت برسمت شناخته شده یا بشوند طی نموده و دارای زمین نیستند و یا کمتر از حداقل معینه برای منطقه طبق ماده ۲۱ زمین دارند.

ث - کمک کشاورزان مقیم منطقه تقسیم.

ج - افرادی که داوطلب بکار کشاورزی باشند .

تبصره ۱- در تقسیم زمین بهر یک از طبقات مندرج در این ماده کسانی که تعداد اولادشان بیشتر است مقدم خواهند بود و در صورت تساوی شرایط قرعه کشی خواهد شد.

تبصره - اشخاصی که بیش از حداقل معینه برای هر منطقه طبق ماده ۲۱ زمین دارند و مشمولین قانون راجع بمنع مداخله وزراء و نمایندگان مجلسین و کارمندان در معاملات دولتی و کشوری مصوب ۲۲ دیماه ۱۳۳۷ مجلسین حق گرفتن زمینهای مورد تقسیم از طرف دولت را ندارند مگر در صورت استعفای از کار خود و اشتغال به کشاورزی و سکونت در ده .

مالکینی که از مقررات بند ۷ و ۸ ماده ۳ قانون استفاده مینمایند از این تبصره مستثنی میباشند.

ماده بیستم - اشخاصی که زمین میگیرند باید تبعه ایران بوده و شخصاً و یا به کمک افراد خانواده خود اشتغال بکشاورزی داشته باشند و یا تعهد انجام بکار کشاورزی بنمایند.

ماده بیست و یکم - بهر یک از اشخاصیکه طبق ماده ۱۹ حائز شرایط دریافت زمین باشند طبق آئین نامه ایکه بتصویب هیئت عالی اصلاحات ارضی خواهد رسید بنابه مقتضیات منطقه و با درنظر گرفتن نوع زراعت و موقعیت زمین - جنس خاک بمیزانیکه برای زندگی یک خانوار کشاورز و نیروی کار افراد آن خانوار حتی الامکان کافی باشد زمین واگذار میگردد. حداقل مساحت زمین برای هر خانوار در هر منطقه بنا به پیشنهاد کمیسیون اصلاحات ارضی استان و تصویب هیئت عالی اصلاحات ارضی تعیین خواهد شد.

تبصره ۱- زمینهای آبی طبق مقررات این قانون با حقا به مربوطه از قنات یا رودخانه و غیره بزارع منتقل خواهد شد و میزان حقابه هر زمین آبی از کل منبع آب مربوط با درنظر گرفتن آیش طبق عرف محل خواهد بود و درمورد قنات مالکیت مشاع آن نیز نسبت بسهم حقابه آن زمین بکشاورز تحویل گیرنده زمین انتقال خواهد یافت زمین های آبی که از رودخانه مشروب میشود مالکیت مشاع مجاری و انهار و حقابه نسبت بزمین مربوطه بکشاورزی تحویل گیرنده زمین منتقل خواهد گردید و مراقبت و نگهداری و تعمیر و اصلاح کلیه این قبیل منابع بعهدہ شرکت تعاونی مربوطه خواهد بود و مادام که شرکت تعاونی تشکیل نشده است وزارت کشاورزی آئین نامه مربوط بحفظ و نگهداری قنات را تهیه و بتصویب هیئت عالی اصلاحات ارضی خواهد رسانید.

تبصره ۲- هر گاه بعضی از زمینهای آبی به مالکیت مالک یا مالکین باقیمانده و قسمتی بزارع یا زارعین طبق مقررات این قانون انتقال یابد و بطور کلی در هر ملک که مشاع باشد اداره امور قنات یا چاه عمیق یا انهار که اراضی مزورعی از آن مشروب میشود

بعهده اکثریت ملکی مالکین است که به امانت از طرف عموم مالکین آنرا اداره نماید ولی عموم مالکین آن اراضی مزروعی باید مخارج آنرا به نسبت سهم خود پردازد والا بوسیله بخشدار محل بتقاضای اکثریت ملکی مالکین با نظارت اداره کشاورزی محل یا نماینده وزارت کشاورزی از محصول ملک در سر خرمن وصول میشود.

ماده بیست و دوم - اشخاصی که به موجب این قانون زمین به آنان واگذار می شود چنانچه تمام یا قسمتی از زمین واگذاری را معامله و یا بهر عنوان دیگری از دست بدهند نمیتوانند مجدداً درخواست زمین نمایند.

فصل ششم - مقررات مربوط به اراضی تقسیم شده

ماده بیست و سوم - آنچه که بنا به مقررات این قانون تقسیم و به اشخاص انتقال داده میشود بنام انتقال گیرنده سند انتقال صادر و بدستور رئیس کمیسیون اصلاحات ارضی استان به مالک جدید تحویل و مورد انتقال بعنوان وثیقه وصول اقساط در رهن بانک کشاورزی ایران گذارده خواهد شد.

ماده بیست و چهارم - هر گونه معاملاتی نسبت به اراضی واگذار شده که منجر بتجزیه آن اراضی بقطعات کوچکتر از حداقل تعیین شده برای هر منطقه طبق ماده ۲۱ بشود ممنوع و باطل است و چنانچه کشاورز فوت نماید و وراثت نتواند برای اداره ملک توافق کنند میتوانند سهم خود را با رعایت قسمت اول این ماده به دیگران بفروشند پرداخت بقیه اقساط بعهده خریدار جدید است:

هر کشاورز می تواند تا پنج برابر سهم تقسیم در آن محل را خریداری نماید بشرط آنکه در تمام آن اراضی شخصاً زراعت یا دامداری نموده یا تبدیل به باغ نماید و اگر کشاورزی توانائی کار کشاورزی را از دست بدهد می تواند زمین خود را به کشاورز دیگری با رعایت مفاد این ماده بفروشد و مراتب را به اداره کشاورزی استان اطلاع دهد.

تبصره - هرگاه زمینهای تقسیم شده مصرف دیگری غیر از زراعت پیدا نماید که درآمد آن بیش از کشاورزی باشد کمیسیون اصلاحات ارضی استان پس از رسیدگی اجازه تجزیه و فروش آنرا خواهد داد .

فصل هفتم - مقررات مالی

ماده بیست و پنجم - اعتبار لازم برای اجرای این قانون از جمله پرداخت اقساط بمالکین اراضی تقسیم شده و هزینه های مربوط به سازمان و عملیات اصلاحات ارضی در بودجه کل کشور منظور و در اختیار هیئت عالی اصلاحات ارضی قرار میگیرد.

ماده بیست و ششم - بانک کشاورزی ایران مکلف است با نظر هیئت عالی اصلاحات ارضی اقساط بدهی کشاورزان را بابت بهای زمین وصول و بحساب خزانه واریز نماید.

ماده بیست و هفتم - در صورتیکه کشاورزی سه قسط از اقساط سالیانه بدهی خود را بدون عذر موجه بنا به تشخیص بانک کشاورزی نپردازد و با صدور اجرائیه ثبتی حاضر به پرداخت اقساط مزبور نگردد ملک درمقابل بقیه بدهی کشاورز بدولت منتقل خواهد گردید اقساطی که کشاورز بدولت پرداخته باشد بابت اجرت المثل ایام تصرف ملک محسوب خواهد شد.

ماده بیست و هشتم - کلیه وجوه حاصله از اجرای مواد ۴ و ۱۷ این قانون در حساب مخصوصی در خزانه داری کل متمرکز و در اختیار هیئت عالی اصلاحات ارضی گذارده میشود که بمصرف هزینه های اجرائی این قانون برسانند آئین نامه طرز پرداخت عوارض عمرانی و جرائم مندرج در مواد ۴ و ۱۷ براساس مقررات اجرائی اسناد ثبت شده تنظیم شده و پس از تصویب هیئت وزیران بموقع اجرا گذارده خواهد شد .

ماده بیست و نهم - کلیه عملیات ثبتی مربوط به نقل و انتقالات طبق این قانون که یکطرف آن دولت باشد اعم از صدور سند مالکیت اجراء و اخطار و غیره مجاناً انجام و از پرداخت هر گونه حق الثبت و عوارض معاف میباشد و همچنین کلیه تقاضا نامه ها و اظهارنامه ها و اوراق تعهدات و اسناد و مدارک تصرف و تهیه رونوشت اسناد هر گونه

اوارق دیگر مربوط بنقل و انتقالات فوق وسیله مقامات رسمی و یا صاحبان محاضر مورد اقدام قرار گیرد از پرداخت مالیات و عوارض و حق تمبر معاف است .
پرداخت حقوقیکه بسر دفتران اسناد رسمی و سرمایه خاص مندرج در ماده ۱۳۵ قانون ثبت تعلق میگیرد بالمناصفه بعهدہ طرفین معامله خواهد بود.

فصل هشتم - مقررات مربوط به کمک های فنی و حمایت کشاورزان و زارعین

ماده سی ام - دولت موظف است ضمن انجام عملیات تقسیم اراضی در هر منطقه سازمان مجهز کشاورزی برای تهیه و توزیع بذر و نهال مرغوب و دام های اصلی و تأمین تسهیلات لازم در اعطاء اعتبار و امر بازرگانی محصولات کشاورزی و ترویج کشاورزی نوین در آن منطقه ایجاد نماید.

ماده سی و یکم - در دهاتی که زمین بین کشاورزان تقسیم میشود در مورد خانه مسکونی و ابنیه از قبیل طویله- انبار و غیره که در تصرف زارعین است بترتیب زیر عمل میشود:

الف- هر گاه عرصه و اعیانی ابنیه مزبور متعلق به مالک باشد عرصه مجاناً بزارع واگذار میشود و اعیانی ارزیابی و چنانچه بهای آن از بیست هزار ریال بیشتر باشد مازاد بر بیست هزار ریال طبق ماده ۱۸ از زارع دریافت و طبق ماده ۱۴ بمالک پرداخت خواهد شد و کشاورزان می توانند بنام خود تقاضای صدور سند مالکیت بنمایند و اگر اعیانی متعلق به زارع باشد عرصه مجاناً به زارع واگذار خواهد گردید .

ب- در مورد مسکن کشاورزانی که مالک قسمتی از زمین این دهات میشوند طبق بند (الف) این ماده رفتار میشود و چنانچه مالک بخواهد عرصه و اعیانی این ابنیه را برای خود نگاهدارد مکلف خواهد بود بقدر لزوم بتشخیص کمیسیون اصلاحات ارضی استان اراضی مجاور قسمت مسکونی ده برای ایجاد ساختمان به بهائی که از طرف کمیسیون

ارزیابی معین میشود در اختیار کشاورز بگذارد و معادل هزینه ایجاد اعیانی مشابه با آنچه قبلاً متعلق به کشاورز بوده به او بپردازد .

تبصره - در دهاتی که مشمول مقررات انتقال و تقسیم نیستند و یا قسمتی از آن مشمول قسمت دیگر در مالکیت مالک باقی میماند مالک موظف است زمین مورد لزوم را به تشخیص کمیسیون اصلاحات ارضی استان برای ساختن مسکن و محل نگهداری دام و انبار محصول یا محوطه مربوطه و یا خانه مناسب در اختیار زارع ملک خود بطور مجانی بگذارد.

ماده سی و دوم - امور مشترک کشاورزی زمینهای تقسیم شده از قبیل نگهداری قنوات و انهار و استفاده از ماشین آلات عملیات دفع آفات نباتی و حیوانی و حفاظت و بهره برداری ده و امثال آن (به استثنای آنچه مشمول تبصره ۲ ماده ۲۱ میباشد) بوسیله شرکتهای تعاونی انجام خواهد شد و اشخاصی که زمین به آنها واگذار می شود در صورتی که عضو شرکت تعاونی منطقه خود نباشند شرکت از طرف آنها مخارج لازم را برای انجام امور مشترک کشاورزی طبق آئین نامه ای که بتصویب هیئت عالی اصلاحات ارضی میرسد پرداخت خواهد کرد هرگاه کشاورز از پرداخت آن خودداری نماید نسبت به بدهی او بنا بر تقاضای شرکت اداره ثبت محل اجرائیه صادر مینماید دولت کمکهای لازم را در تاسیس شرکت های تعاونی مبذول خواهد داشت .

ماده سی و سوم - وزارت کشاورزی موظف است حداکثر در ظرف ششماه پس از تصویب این قانون آئین نامه لازم مربوط به روابط مالک و زارع را توسط کمیسیونی مرکب از نمایندگان وزارت دادگستری - وزارت کشور - وزارت کشاورزی و یک نفر نماینده از طرف شورای کشاورزی مرکز و یک نفر نماینده زارعین با در نظر گرفتن ارزش عوامل زراعی برای هر نوع زراعت در هر منطقه و همچنین آئین نامه مربوط بحقوق کشاورزان را تهیه نموده و به تصویب هیئت دولت رسانده و بموقع اجرا بگذارد .

ماده سی و چهارم - رفع اختلاف بین مالک و زارع و کشاورز در امور مربوط بکشاورزی توسط هیئت حل اختلاف کشاورزی بعمل میاید هیئت مزبور در هر بخش

مرکب خواهد بود از بخشدار رئیس دادگاه بخش مربوط (یا نماینده وزارت دادگستری) یا نماینده وزارت کشاورزی (یا نماینده اداره کشاورزی مربوط) رای این هیئت قطعی است و بوسیله اجرای دادگاه های دادگستری بموقع اجرا گذارده خواهد شد.

ماده سی و پنجم - مادام که آئین نامه مذکور در ماده ۳۳ تصویب و اجرا نشده در هر منطقه روابط فعلی مالکین و زارعین در امور کشاورزی که در هر محل معمول بوده باید کماکان ادامه یابد مالکین و زارعینی که برخلاف این ماده رفتار کنند و یا از پرداخت سهم مالکانه یا سهم زارع خودداری نمایند علاوه بر سهم مربوطه طبق معمول محل پرداخت غرامت نقدی از دویست ریال تا یکصد هزار ریال از طرف هیئت حل اختلاف کشاورزی نیز محکوم خواهند شد و تصمیمات هیئت قطعی و بلا فاصله بموقع اجرا گذارده خواهد شد.

ماده سی و ششم - مامورین دولت و کسانی که مامور اجرای مقررات این قانون میباشند هر گاه در اجرای مقررات این قانون مرتکب جرمی شوند بحد اکثر مجازاتی که برای آن جرم در قوانین دیگر مقرر است محکوم خواهند شد و اگر مامورین دولت در اجرای مقررات این قانون مرتکب تخلف اداری شوند دادگاه اداری میتواند ولو برای دفعه اول ارتکاب مجازات متخلف را تا انفصال دائمی از خدمات دولتی تعیین نماید.

ماده سی و هفتم - مقررات قانون مصوب سال ۱۳۳۷ راجع بخرید املاک ورثه اسماعیل قشقائی بقوت خود باقی است و کارشناسانی که طبق ماده ۱۶ قانون سازمان برنامه انتخاب میشوند مکلفند بهای املاک را بر اساس مقررات ماده ۱۳ این قانون تعیین نمایند و دولت باید بهای املاک نامبرده را طبق ماده ۱۴ این قانون پرداخت نماید.

ماده سی و هشتم - دولت مامور اجرای این قانون است .
قانون فوق که مشتمل بر سی و هشت ماده ونوزده تبصره است در جلسه سه شنبه و بیست چهارم اسفند ماه یکهزار و سیصد و سی و هشت بتصویب مجلس شورای ملی رسید.

قانون بالا در جلسه ۱۳۳۹/۲/۲۶ بتصویب مجلس سنا رسیده است .